

A feladatokban szereplő laboratóriumi elemzések módszerei

2013/14-es iskolaévre

**Belgrád
2014. április**

Tartalom:

ALKOHOLMENTES ITALOK ÖSSZSAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	3
AZ ALKOHOLMENTES ÜDÍTŐITALOK GYÁRTÁSÁHOZ FELHASZNÁLT VÍZ ÖSSZKEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA.....	4
ALKOHOLMENTES, SZÉNSAVAS ÜDÍTŐITALOK CO ₂ TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	5
KEMÉNYCUKORKÁK SAVASSÁGÁNAK MEGHATÁROZÁSA	6
TARTÓS SÓS SÜTEMÉNYEK NÁTRIUM-KLORID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA MOHR SZERINT	7
GRISSINEK NÁTRIUM-HIDROXID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	8
SZÁRAZTÉSZTA NÁTRIUM-KLORID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	9
SZÁRAZTÉSZTA SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	10
ÁLLATI TAKARMÁNY NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	11
TAKARMÁNYKRÉTA Ca-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	12
KEMÉNYÍTŐSZÖRP DEXTRÓZEGYENÉRTÉKÉNEK MEGHATÁROZÁSA	13
KRISTÁLYCUKOR MINŐSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA	15
MÉSZTEJ ÖSSZ CaO-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	16
ZSÍROK ÉS OLAJOK JÓDSZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	17
ZSÍROK ÉS OLAJOK PEROXIDSZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSA WHEELER MÓDSZER SZERINT	18
ECET ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	19
DERÍTETT, SZÜRT GYÜMÖLCSLÉ ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	20
FELÖNTÖLÉ NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA MOHR SZERINT.....	21
FELÖNTÖLÉ ECETSAV-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	22
SÜTŐIPARI TERMÉKEK NÁTRIUM-KLORID TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	23
LISZT SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	24
HÚSTARTALMÚ KÉSZÉTELEK NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	25
GYÜMÖLCSALAPÚ GYERMEKITALOK SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	26
TEJ SŰRŰSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA LAKTODENZIMÉTERREL	27
ALUDTTEJ/JOGHURT SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA	28
TEJ SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA	29
TEJ ZSÍRTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA GERBER MÓDSZERREL.....	30
HÚS ÉS HÚSKÉSZÍTMÉNYEK NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA VOLHARD MÓDSZERREL.....	32
ZSÍROK PEROXIDTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA WHEELER MÓDSZERREL	33
SÖRGYÁRTÁSHOZ HASZNÁLT VÍZ KARBONÁTOS KEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA.....	34
SÖRGYÁRTÁSHOZ HASZNÁLT VÍZ ÖSSZKEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA	35
BOR/PÁLINKA ALKOHOLTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA PIKNOMÉTERES SŰRŰSÉGMÉRÉSSSEL	36
PÁLINKA ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	37
BOR ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK (TITRÁLHATÓ SAVTARTALMÁNAK) MEGHATÁROZÁSA	38
FEHÉRBOR SO ₂ -TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	39
FRISS/SZÁRAZ SÜTŐÉLESZTŐ SAVASSÁGÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	41
TÖMÉNY ALKOHOLOS ITALOK ALKOHOLTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	42
ETANOL ÉSZTER- ÉS SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	43

Tisztelt diákok, mentorok és vizsgáztatók,

Az érettségi gyakorlati munka keretében szereplő feladatok két részből állnak, technológiai folyamatábrából és a minőségellenőrzés keretében elvégzett elemzésből. Az **élelmiszeripari technikus** szakképesítés érettségi vizsgáját leíró kézikönyv tartalmazza az érettségi gyakorlati vizsga feladatsorát és a hozzá tartozó mellékleteket.

A *feladatokban szereplő laboratóriumi elemzések módszereinek leírása* fekszik Önök előtt. A kiadványt az érettségi vizsgára készülő tanulóknak, és a vizsgáztatóknak szántuk gyakorlásra, illetve az alkalmazott osztályozási rendszer könnyebb megértése céljából. Természetesen a kiadvány mindazoknak a tanároknak-mentoroknak, gyakorlati oktatást szervező kollégának is segítségére szolgál, akik részt vesznek az érettségi gyakorlati munka előkészítésében.

Ez a Praktikum az *élelmiszeripari technikus* szakképesítés érettségi kézikönyvének előkészítésében résztvevő munkacsoport munkájának eredménye. Célja, hogy minden ebben az iskolaévben érettségiző tanuló, ugyanolyan feltételek mellett vizsgázhasson.

Sok sikert a munkához!

a Szerzők

ALKOHOLMENTES ITALOK ÖSSZSAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök::

- Mérőlombik, 250cm³
- Pipetta, 25 cm³
- Pipetta, 50 cm³
- Erlenmayer lombik
- büretta
- főzőpoharak

Szükséges vegyszerek:

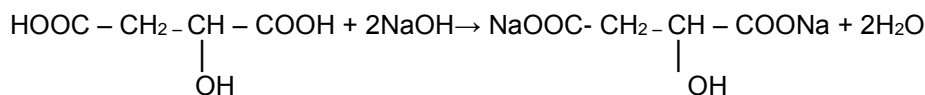
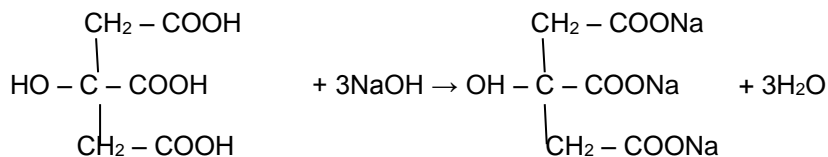
- Standard nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH)=0,1 mol/dm³
- 1% -os fenolftalein oldat, indikátor
- Alkoholmentes ital minta

A munka menete:

A szénsavas italokból először eltávolítjuk a CO₂-t, az ital 2-3 percig tartó keverésével. 25 cm³ előkészített mintát egy 250 cm³ –es mérőlombikba pipettázunk, desztillált vízzel jelig töltjük és összerázzuk. A törzsoldatból 50 cm³ –t erlenmayer lombikba pipettázunk, hozzáadunk néhány csepp fenolftalein indikátort, és 0,1 mol/dm³ koncentrációjú Nátrium hidroxid oldattal halvány rózsaszínig titráljuk, amit 30 s-ig meg kell tartania. Két párhuzamos próbát végezz el.

A meghatározás elve:

A térfogatos összsvartartalom meghatározása a savak ismert koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében, rózsaszín színváltozásig.

Számítás:

Az összsvartartalmat **citrom- vagy almasavra** számítjuk ki (% citromsav, % almasav)

Az eredmény értékelése:

Az alkoholmentes üdítőitalok minőségét meghatározó szabályzat (Сл. лист СЦГ, бр. 18/2006. и Сл. гласник РС, бр.43/2013.), az összsvartartalommal (titrálható svartartalom, pH= 8,1 mellett) kapcsolatban nem ír elő megengedett értékeket

A termelésben az alkoholmentes italokhoz alma-, citrom- és borkősavat (gyümölcsavak) adhatnak, és a Szabvány előírja, hogy a termelési leírásokban fel kell tüntetni a felhasznált savak fajtáját és mennyiségét .

AZ ALKOHOLMENTES ÜDÍTŐITALOK GYÁRTÁSÁHOZ FELHASZNÁLT VÍZ ÖSSZKEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Pipetta, 50 cm³
- Mérőhenger, 5 cm³
- Erlenmayer lombik
- Büretta, 50 cm³ (0,1 cm³ –es beosztásokkal)

Szükséges vegyszerek:

- Komplexon III oldat, c(K_{III}) = 0,01 mol/dm³
- Ammóniákos puffer
- Erikróm fekete T indikátor

A munka menete:

50cm³ vizet erlenmayer lombikba pipettázunk, mérőhengerrel hozzáadunk 1 cm³ ammóniákos puffert és egy kis kanál hegyével eriokróm fekete T indikátort. c(K_{III}) = 0,01 mol/dm³ komplexon III oldattal kék színig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

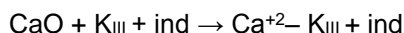
A víz összkeménységének meghatározása komplexometriás módszerrel történik.

A K_{III}, a Ca és Mg sókkal stabil komplex vegyületeket (sókat) alkot: Ca⁺²-K_{III} és Mg⁺²-K_{III}.

Az eriokróm fekete T indikátor a víz Ca és Mg tartalmának szintén komplex vegyületeket alkot.

Ca- ind és Mg- ind –sók kevésbé stabil komplex vegyületei lilás-vörös színűek, a szabad indikátor kék színű.

A komplex vegyületek állandó Ph-érték mellett keletkeznek, amit pufferoldatok hozzáadásával biztosítunk.

Számolás:

Az összkeménységet mg CaO/dm³ víz-ben illetve német keménységi fokokban fejezzük ki.
(1°D = 10 mg CaO/dm³)

Az eredmény értékelése:

Az alkoholmentes üdítőitalok előállításához (nagyon)lágú (4°D keménységig) vizet használnak, a szénsavas üdítőitalokhoz pedig demineralizált vizet.

ALKOHOLMENTES, SZÉNSAVAS ÜDÍTŐITALOK CO₂ TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- Erlenmayer lombik
- Pipetta, 25 cm³
- Pipetta, 50 cm³
- bűretta
- mérőhenger

Szükséges vegyszerek:

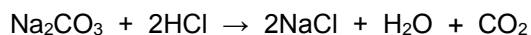
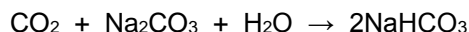
- standard nátrium-karbonát oldat, c(Na₂CO₃)=0,1 mol/dm³
- standard sósavoldat, c(HCl) = 0,2 mol/dm³
- 1% -os fenolftalein oldat (indikátor)

A munka menete:

- **CO₂-tartalom meghatározása a nem illósavakkal együtt:**
Erlenmayer-lombikba 50 cm³ nátrium-karbonát (Na₂CO₃) oldatot pipetázunk, hozzáadunk 25 cm³ szénsavas üdítőital mintát, és 400 cm³ –ig feltöltjük desztillált vízzel. 1 cm³ indikátor hozzáadása után standard sósavoldattal titráljuk színváltozásig.
- **Nem illó savak mennyiségének meghatározása:**
Egy erlenmayer lombikba 25 cm³ üdítőitalt pipetázunk, 100 cm³ –ig feltöltjük desztillált vízzel, és felforraljuk, hogy a CO₂-tartalmat eltávolítsuk. Az oldatot hűtés után 400 cm³ –ig feltöltjük desztillált vízzel, majd nátrium-karbonát oldattal (Na₂CO₃) titráljuk fenolftalein indikátor jelenlétében.

A meghatározás elve:

A CO₂ -tartalom meghatározása a CO₂ és a Na₂CO₃ közötti reakción, valamint a visszamaradó Na₂CO₃ mennyiségének standard HCl oldattal való meghatározásán (visszatitrálásán) alapszik. A számolásakor figyelembe kell venni a nem illó savak mennyiségét is.

Számolás:

A CO₂ – tartalmat g/dm³ termék –ben adjuk meg.

Az eredmény értékelése

Az alkoholmentes üdítőitalok minőségét leíró szabályzat szerint (Сл. лист СЦГ, бр.18/2006. и Сл. гласник РС,бр.43/2013.) a CO₂ –tartalom mennyisége legalább (minimum) 2 g/l.

A KEMÉNYCUKORKÁK SAVASSÁGÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- Porcelán mozsár és törő
- Erlenmayer lombik
- Pipetta, 50 cm³
- bűretta
- mérőlombik, 250 cm³

Szükséges vegyszerek:

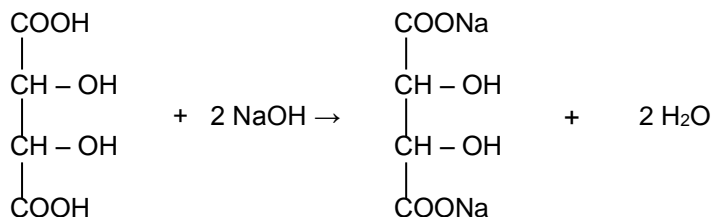
- nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$
- kevert indikátor

A munka menete.

A cukorkákat alaposan összetörjük a mozsárban, és kimérünk $3 \text{ g} \pm 0,1 \text{ mg}$ aprított mintát. A mintát meleg desztillált vízzel kvantitatív módon átvisszük egy 250 cm³ –es mérőlombikba. A lombikot lehítjük és jelig töltjük desztillált vízzel. A mérőlombikból 50 cm³ –t egy erlenmayerba pipettázunk, hozzáadunk három csepp kevert indikátort és nátrium-hidroxid oldattal intenzív kék színig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A térfogatossal végzett össz savasság meghatározása a savak ismert koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal való semlegesítésén alapszik, kevert indikátor jelenlétében, kék színig titrálva az oldatot. A cukorkák alma-, borkő-, de leggyakrabban citromsavat tartalmaznak.

Számolás:

A cukorkák savtartalmát borkősav%-ban adjuk meg.

Az eredmény értékelése:

A keménycukorkák legalább (minimum) 0,1% savat kell tartalmazzanak borkősavra számítva..

TARTÓS SÓS SÜTEMÉNYEK NÁTRIUM-KLORID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA MOHR SZERINT**Szükséges eszközök :**

- mérőlombik, 100 cm³
- buretta, 50 cm³
- szűrőpapír (redőzött vagy vata)
- főzőpohár
- tölcsér
- erlenmayer lombik
- vízfürdő

Szükséges vegyszerek:

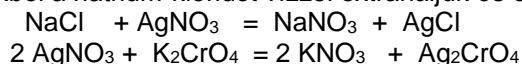
- hidegen teített kálium-kromát oldat, indikátor (K₂CrO₄)
- ezüst-nitrát oldat, c(Ag NO₃) = 0,1 mol/dm³
- nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH) = 0,01 mol/dm³

A munka menete:

Az előkészített felaprított mintából 2 g-ot (± 0,1 mg) kimérünk egy főzőpohárba, és kvanttatív módon átvisszük egy 100 cm³ –es mérőlombikba, és hozzáadunk 30-40 cm³ meleg desztillált vizet. Jól összekeverjük a lombik tartalmát és 15 percre forrásban lévő vízfürdőbe tesszük. Az extrakció után a lombikot lehűtjük, és a lombikot jelig töltjük desztillált vízzel. A törzsoldatot leszűrjük, ha a szűrlet savas kémhatású (lakmuszpróba), akkor óvatosan semlegesítjük c(NaOH) = 0,01 mol/dm³ nátrium-hidroxid oldattal. A szűrletből 25 cm³-t erlenmayerba pipetázunk, néhány csepp telített kálium-kromát oldatot (indikátor) adunk hozzá, és c(Ag NO₃) = 0,1 mol/dm³ koncentrációjú ezüstnitrát oldattal vöröses szín megjelenéséig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A késztermékből a nátrium-kloridot vízzel extraháljuk és ezüst-nitrát oldattal titráljuk.

Számolás:

A késztermék nátrium-klorid tartalmát tömegszázalékban adjuk meg. (% NaCl).

Az eredmény értékelése:

A sütőipari termékek, gabonaalapú reggeli ételek, snack-kek minőségét leíró szabályzatok alapján ("Сл. лист СЦГ", бр. 12/2005 и "Сл. гласник РС", бр. 43/2013 – др. Правилник) a sós sütemények legfeljebb (maximum) 4% sót tartalmazhatnak.

GRISSINEK NÁTRIUM-HIDROXID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök :**

- erlenmayer lombik
- pipetta, 25 cm³
- mérőlombik, 250 cm³
- tölcsér
- szűrőpapír (vagy vata)
- főzőpohár
- mérőhenger
- üvegbot

Szükséges vegyszerek:

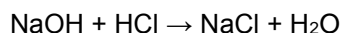
- sósavoldat, c(HCl) = 0,1 mol/dm³
- metil-narancs (indikátor)

A munka menete:

A felaprított mintából 10 g-ot kimérünk. A mintát kvantitatív módon átvisszük egy 250 cm³ -es mérőlombikba és hozzáadunk 100 cm³ desztillált vizet. A mintát 30 percig extraháljuk, időnként összerázzuk. A mérőlombikot feltöltjük desztillált vízzel és egy késhegynyi aktív szenet adunk hozzá derítés céljából. A mérőlombik tartalmát leszűrjük. A szűrletből 25 cm³ -t erlenmayer lombikba pipettázunk, hozzáadunk 75 cm³ desztillált vizet és 1-2 csepp metil-narancs indikátort. c(HCl) = 0,1 mol/dm³ sósavoldattal narancssárgáig titráljuk. Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A meghatározás elve:

A mintából a NaOH-ot vízzel extraháljuk, és az extraktumot 0,1 mol/dm³ HCl oldattal semlegesítjük metil-narancs indikátor jelenlétében. A lejátszódó reakció:

Számolás :

%NaOH

Az eredmény értékelése:

A sütőipari termékek, gabonaalapú reggeli ételek és snack-kek minőségét meghatározó Szabályzat szerint ("Сл. лист СЦГ", бр. 12/2005 и "Сл. гласник РС", бр. 43/2013 – др. Правилник) a tartós sós sütemények megengedett NaOH-tartalma 0,5% (a késztermékben).

SZÁRAZTÉSZTA NÁTRIUM-KLORID-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- Dörzscsésze törővel
- főzőpohár
- mérőlombik, 250 cm³
- mérőhenger
- Főzőpohár (a szűrlet összegyűjtésére)
- Tölcsér
- szűrőpapír папир
- üvegbot
- pipetta, 50 cm³
- erlenmayer lombik
- büretta

Szükséges vegyszerek:

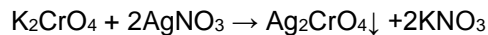
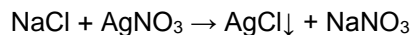
- Pb(CH₃COO)₂
- AgNO₃ c = 0,1 mol/dm³
- K₂CrO₄ indikátor

A munka menete:

5-10 g felaprított mintát kimérünk egy főzőpohárba és kvantitatív módon átvisszük egy 250 cm³ -es mérőlombikba. Hozzáadunk 100 cm³ forró desztillált vizet és 10-15 percig keverjük. Hozzáadunk 7 cm³ Pb(CH₃COO)₂ –ot az oldat derítése céljából, összekeverjük feltöltjük jelig és leszűrjük. Az üledéket eldobjuk a szűrletből pedig 50 cm³ -t erlenmayer lombikba pipetázunk, hozzáadunk 1 cm³ K₂CrO₄ indikátort. c = 0,1 mol/dm³ AgNO₃ oldattal vöröses szín megjelenéséig titráljuk.

A meghatározás elve:

A minta NaCl tartalmát megfelelő módon kioldjuk és c = 0,1 mol/dm³ AgNO₃ oldattal titráljuk K₂CrO₄ indikátor jelenlétében. Az elfogyasztott AgNO₃ térfogatából számolhatjuk a NaCl –tartalmat. A második reakció csak akkor játszódik le, ha az első teljesen befejeződött.

Számolás:

% NaCl

Az eredmény értékelése:

A Szabályzat szerint ("Сл. лист СРЈ", бр. 52/95 i " Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник, 4/2004 – др. правилник и "Сл. гласник РС", бр. 43/2013 – др. правилник) a termék nem tartalmazhat 1% -nál több konyhasót, kivéve, ha töltött tézstaféléről van szó.

SZÁRAZTÉSZTA SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Daráló vagy dörzscsésze törővel
- főzőpohár
- erlenmayer lombik
- pipetta, 25 cm³
- redőzött szűrőpapír
- mérőlombik, 100 cm³
- tölcsér
- buretta

Szükséges vegyszerek:

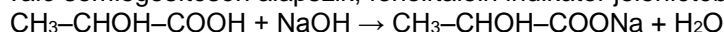
- 65%-os, fenolftalein mellett semlegesített etanol
- Nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/ dm}^3$
- 1%-os semleges etanolos fenolftalein oldat

A munka menete:

10 g felaprított mintát (szükség szerint 150 μm lyukátmérőjű szitán átszítált) kimérünk és kvantitatív módon átvisszük egy 100 cm³ -es mérőlombikba, majd 50 cm³ 65%-os etanol hozzáadásával, 20°C-on 45 percig extraháljuk. Közben többször erőteljesen megrázzuk. Az extrakció után a mérőlombikot jellegileg töltjük és redőzött szűrőpapíron átszűrjük az oldatot, úgy, hogy a teljes szuszpenziót egyszerre öntjük fel a szűrésre. A szűrés alatt az oldatot takarjuk le óraüveggel, hogy megakadályozzuk az alkohol párolgását. A szűrletből 25 cm³ -t erlenmayerba pipetázunk és $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/ dm}^3$ NaOH oldattal kifejezetten pirosas színig titráljuk fenolftalein indikátor jelenlétében.

A meghatározás elve:

A meghatározás a 65%-os etanolban oldódó (savas kémhatású) oldható részek nátrium-hidroxid oldattal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében.

Számolás:

A savasságot savfokokban fejezzük ki. A savfok 100 g tészta szabad zsírsavainak semlegesítésére elhasznált $c=1 \text{ mol/ dm}^3$ koncentrációjú NaOH oldat térfogata cm³ -ben.

Az eredmény értékelése:

A gabonafélék, malomipari és sütőipari termékek, száraztészták és gyorsfagyasztott tészták minőségét leíró szabályzat szerint ("Сл.лист СРЈ", бр.52/95 и "Сл.лист СЦГ", бр.56/2003 – др.правилник, 4/2004 – др.правилник и "Сл.гласник РС", бр.43/2013 – др.правилник), az adalékmentes (gyümölcs, zöltség és gluténliszt) száraztészta savfoka legfeljebb (maximum) 3,5 lehet.

ÁLLATI TAKARMÁNY NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Főzőpohár (a minta kiméréséhez)
- Mérőhenger, 100 cm³
- Mérőlombik, 100 cm³
- Pipetta, 20 cm³
- Szűrőberendezés (készülék)
- 2 erlenmayer lombik

Szükséges vegyszerek:

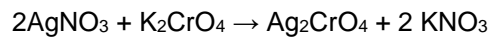
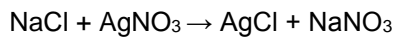
- AgNO₃ oldat, c(AgNO₃)=0,1mol/dm³
- 10%-os K₂CrO₄ oldat

A munka menete:

Egy bemérőedőnybe (főzőpohár) 10 g mintát mérünk be analitikai mérlegen. Mérőhengerrel hozzáadunk 50 cm³ desztillált vizet és 2 órát extraháljuk. A mintát leszűrjük és a szűrletet kvantitatív módon átvisszük egy 100 cm³ -es mérőlombikba. A csapadékot kevés desztillált vízzel át kell mosni. A mérőlombikot jelig töltjük és a törzsoldatból 20 cm³ -t erlenmayer lombikba pipetázunk. Hozzáadunk 2-5 csepp K₂CrO₄ indikátort, és c(AgNO₃)=0,1mol/dm³ AgNO₃ -oldattal narancssárga szín megjelenéséig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A takarmányból vízzel extrahált só vizes oldatát AgNO₃ c=0,1mol/dm³ oldattal titráljuk K₂CrO₄ indikátor jelenlétében., narancssárga színig.

Számolás:

% NaCl

Az eredmény értékelése:

A nátrium kloridot az állati takarmányhoz táplálékkiegészítőként adagolják, és az állati takarmány minőségét szabályozó szabályzat szerint (Сл. Гласник бр.4/10 од 29.01.2010) A NaCl-tartalom a baromfi takarmányban legfeljebb (maximum) 0,5%, a sertés takarmányban 2% lehet.

TAKARMÁNYKRÉTA Ca-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- főzőpohár
- mérőlombik, 500 cm³
- pipetta, 10 cm³
- 2 erlenmayer lombik
- üvegbot
- büretta

Szükséges vegyszerek:

- HCl-oldat, c= 6mol/dm³
- K_{III} – oldat, c=0,025 mol/dm³
- kalcein (0,2g kalcein + 0,12 g timolftalein + 20 g KNO₃)
- 30%-os NaOH-oldat

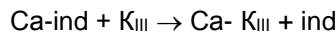
A munka menete:

0,5 g takarmánykrétát egy főzőpohárba mérünk és leöntjük 15 cm³ c= 6mol/dm³ HCl-oldattal. Fehér gőz megjelenéséig (nem forrásig) elektromos forraló lapon melegítjük. Az oldatot leszűrjük és a szűrletet kvantitatív módon egy 500 cm³ -es mérőlombikba átvisszük, majd a lombikot jelig töltjük desztillált vízzel. A törzsoldatból 10 cm³ -t erlenmayer lombikba pipettázunk. Hozzáadunk 2 cm³ 30%-os NaOH-oldatot, egy kanál hegyével kalcein-indikátort (az oldat zöld színű lesz). c=0,025 mol/dm³ K_{III}-oldattal titráljuk lilás rózsaszínig. Két párhuzamos próbát végzünk..

A meghatározás elve:

A Ca –tartalom meghatározása komplexometriás módszerrel történik, kalcein-indikátor jelenlétében, lúgos közegben (lilás-rózsaszín színváltozásig).

A reakció pH=12 –es lúgos közegben játszódik le, amit 30%-os NaOH oldat hozzáadásával érünk el. A kalcium az indikátorral instabil komplex vegyületet képez, ezért a komplexonnal történő titrálás során a Ca-indikátor komplex vegyület (zöld színű) szétesik, és új, Ca-K_{III} komplex vegyület keletkezik. Amikor az összes Ca az új komplex vegyületben megkötődik, az indikátor felszabadul és az oldatot lilás rózsaszínűre festi.

Számolás:

Az eredményt tömegszázalékban adjuk meg, % Ca a CaCO₃-ban.

Az eredmény értékelése:

A takarmánykrétát (CaCO₃) az állati takarmányban ásványi anyag (kalcium) kiegészítés céljából adagolják. Az állati takarmány minőségét szabályozó Szabvány szerint (Сл. Гласник бр.4/10 од 29.01.2010) a CaCO₃ Ca-tartalma minimum (legalább) 36%.

KEMÉNYÍTŐSZÖRP DEXTRÓZEGYENÉRTÉKÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Főzőpohár (a minta méréséhez)
- Mérőlombik, 250 cm³
- Három db. Pipetta, 25 cm³
- Két db. Főzőpohár, 100 cm³
- Erlenmayer lombik
- Szűrőllvány szűrőkarikával
- tölcsér
- mérőhenger, 50 cm³
- szűrőpapír
- büretta
- refraktométer

Szükséges vegyszerek:

- Fehling I -oldat
- Fehling II -oldat
- Feri-ammónium szulfát
- KMnO₄ -oldat, c =0,02 mol/dm³
- Forró és hideg desztillált víz
- táblázatok

A munka menete:

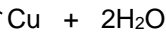
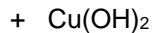
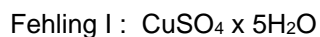
1 g keményítőszörpöt főzőpohárba mérünk, hozzáadunk 50 cm³ forró desztillált vizet és feloldjuk. Az oldatot kvantitatív módon átvisszük egy 250 cm³ -es mérőlombikba, és feltöltjük. Egy pohárba 25 cm³ Fehling I, 25 cm³ Fehling II oldatot és 25 cm³ desztillált vizet pipettázunk. A pohár tartalmát felforraljuk, hozzápipettázunk 25 cm³ -t a törzsoldatból (a mérőlombikból). További 2 percig forraljuk. A forró oldatot leszűrjük. A szűrletet eldobjuk. A tölcsért a szűrőpapírral és a csapadékkla egy erlenmayer lombikra áttesszük, és a csapadékot először forró desztillált vízzel átmoszuk, majd 50 cm³ ferri-ammónium szulfát oldattal feloldjuk. Az oldatot c =0,02 mol/dm³ KMnO₄ -oldattal rózsaszínig titráljuk.

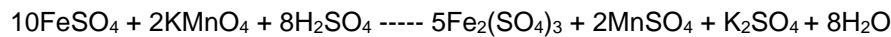
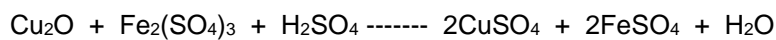
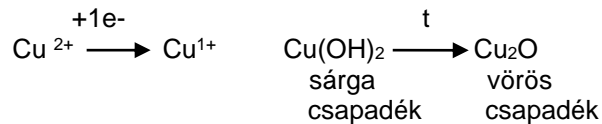
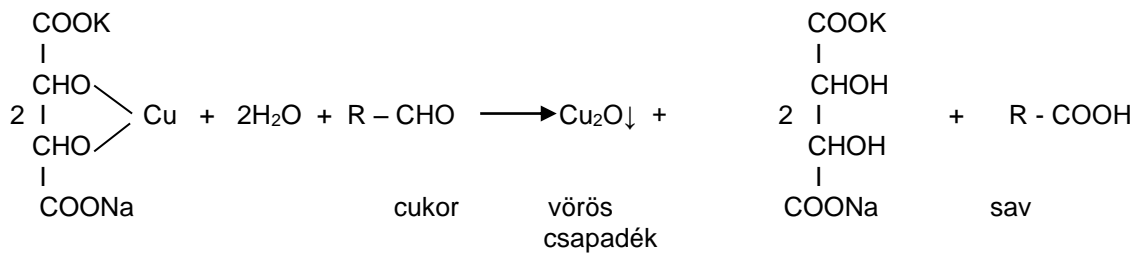
A meghatározás elve:

A glükózsörpöt a keményítő nem teljes hidrolízisével kapjuk. A glükóz mellett más hidrolízis terméket is tartalmazhat, pl. Maltózt, dextrineket, szacharidokat. A glükózsörpöt a szacharóz helyettesítésére használhatják, és így a termék édességének mértéke csökkenthető.

A glükózsörpök kémiai-technológiai tulajdonságait meghatározó, közös jellemzője a dextróz-egyenérték (DE).

A dextróz egyenérték a szárazanyag-tartalomra számított, glükóz %-ában kifejezett redukáló anyagok mennyisége.

Az eredmény értékelése:

Az élelmiszeriparban felhasznált keményítő és termékeinek minőségét leíró szabályzat szerint ("Сл.лист СРЈ", бр.33/95 и "Сл.лист СЦГ", бр.56/2003 – др.правилник и 4/2004 – др.правилник, посебне одредбе, Члан 15)

A keményítőszörp (glükóz szörp), a keményítő részleges savas, savas-enzimes vagy enzimes hidrolízisével kapott 20-70 dextróz egyenértékkel (DE) rendelkező terméke.

A keményítőszörp a hidrolízis módjától és DE-értékétől függően lehet::

- 1) savas;
- 2) savas-enzimes;
- 3) maltózos.

Члан 16

- 1) a savas keményítőszörp jellemzői:
  - a) dextróz-egyenérték (DE) ..... 30 - 52
- 2) a savas-enzimes keményítőszörp jellemzői.
  - a) dextróz-egyenérték (DE)..... 60 - 70
- 3) a maltózos keményítőszörp jellemzői:
  - a) dextróz-egyenérték (DE)..... 45 - 50
- 4) a folyékony glükóz (dextróz) és a keményítőcukor jellemzői:
  - a) dextróz-egyenérték (DE)..... 70 - 98

KRISTÁLYCUKOR MINŐSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- polariméter
- mérőlombik, 100 cm³
- refraktométer

Szükséges vegyszerek:

- desztillált víz
- tömény lúgos ólom-acetát oldat

Polariméteres meghatározás

A munka menete:

26,00 ± 0,002 g cukormintát kimérünk és kvantitatív módon, kb. 80 cm³ desztillált víz segítségével, átvisszük egy 100 cm³ -es mérőlombikba. A cukrot melegítés nélkül feloldjuk. A mérőlombikot a jel alá kevésselel feltöltjük, ha az oldat zavaros, akkor 1 cm³ ólom-acetát oldat hozzáadásával derítjük. A habot 1-2 csepp éter hozzáadásával eltávolíthatjuk. A mérőlombikot 20°C –on temperáljuk, és jelig töltjük. A lombik tartalmát jól összerázzuk.

A polariméter csövét kétszer átmoszuk a szűrlettel, miközben a csövet csak 2/3-ig töltjük meg. A derített szűrlettel megtöltjük a polariméter csövét, és a polariméterbe helyezve leolvassuk a mért értéket.

A meghatározás elve:

A cukor szacharóz tartalmát polariméter segítségével határozzuk meg. A cukor polarizációja a 100 cm³ vízben feloldott 26 g cukorral készült oldaton áthaladó polarizált fény elforgatási szöge, amit a polariméteren közvetlenül leolvashatunk.

A szárazanyag-tartalom meghatározása

A munka menete:

A refraktométert 20°C –on, desztillált vízzel hitelesítjük. Az alsó prizmaára mintát csepegtetünk. A prizmákat összezárjuk, a fényt a prizmákra irányítjuk, majd a sötét és világos mező határvonalánál leolvassuk a szárazanyag-tartalmat °Bx-fokokban. Amennyiben a mérést nem 20°C –on végeztük, akkor a leolvasott szárazanyag-tartalmat táblázat segítségével korigáljuk.

A meghatározás elve:

A módszer alapja, hogy a különböző oldatoknál a fény törésmutatója, valamint az oldat sűrűsége, az oldat koncentrációjának növekedésével, arányosan növekszik, és az anyagra jellemző állandó. Ugyanakkor az ugyanolyan koncentrációjú, de más anyagok törésmutatója eltérő. Ezért van, hogy a szennyezett cukoroldatok refraktometriás mérésekor a látszólagos, és nem a valódi szárazanyag-tartalmat kapjuk. A módszert a cukoripari termékek vizsgálatára használják, a tiszta cukoroldatok szacharóz-tartalmának, illetve a szennyezett cukoroldatok látszólagos szárazanyag-tartalmának meghatározására használják. A szárazanyag-tartalmat 20 °C –on, %-ban adjuk meg.

Az eredmény értékelése:

A cukor minőségét leíró szabályzat ("Сл. лист СФРЈ", бр. 7/92 и "Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник и 4/2004 – др. правилник) szerint:

A cukor (fehér cukor) és az extra fehér cukor polarizációs értékei legalább (minimum) 99,70, és a szacharóz vizes oldatának szárazanyag-tartalma legalább (minimum) 62%.

MÉSZTEJ ÖSSZ CaO-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- pipetta, 50 cm³
- erlenmayer lombik, 200-250 cm³
- mérőhenger, 50 cm³
- buretta, 50 cm³

Szükséges vegyszerek:

- sósavoldat, $c(\text{HCl})=1\text{ mol/dm}^3$
- nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH})=1\text{ mol/dm}^3$
- 0,1% -os metil-narancs indikátor,
- Mésztej – minta

A munka menete:

A jól homogenizált mésztej mintából 50 cm³ –t egy 200-250 cm³ –es erlenmayer lombikba pipettázunk, majd mérőhengerrel hozzáadunk 50 cm³, $c(\text{HCl})=1\text{ mol/dm}^3$ töménységű sósavoldatot. Felforraljuk és lehűtjük. Hozzáadunk néhány csepp metil-narancs indikátort és standard, $c(\text{NaOH})=1\text{ mol/dm}^3$ töménységű, nátrium-hidroxid oldattal titráljuk (piros színtől narancssárga-sárga színig). Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A meghatározás elve:

A mésztejhez feleslegben ismert töménységű sósavoldatot adunk, hogy a CaO és a CaCO₃, CaCl₂ – dá alakuljon. A feleslegben maradt, standard sósavoldat mennyiségét semlegesítéssel, standard lúgoldat hozzáadásával, határozzuk meg, metil-narancs indikátor jelenlétében, narancssárga-sárga szín megjelenéséig titrálva.

Számolás:

Az össz CaO mennyiségét %-ban fejezzük ki.

Az eredmény értékelése:

A mésztejet, mint szuszpenziót, a cukorrépa feldolgozása során a (nyerslé) diffúziós szörp tisztítására használják, miközben a defekáció során a szörpöt lugosítjuk. Az I. és II. szaturáció alkalmával bevezetett CO₂ hatására az oldott nem cukor anyagok kicsapódnak. Az I. és II szaturáció után visszamaradó mésztej koncentrációját, az össz CaO %-ában fejezzük ki, és ez alapján állapítjuk meg, hogy a művelet befejeződött vagy sem.

A termelői gyakorlatban az összehasonlítási értékek a következők:

I. szaturáció után 0,06-0,08 % CaO.

II. szaturáció után 0,01-0,02 % CaO.

Az össz CaO% meghatározásával megállapítható, hogy a (nyerslé) diffúziós szörp tisztításakor melyik szaturációt végezték el.

ZSÍROK ÉS OLAJOK JÓDSZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- főzőpohár, a minta beméréséhez
- mérőhenger, 3 db.
- üvegbot
- csiszolt dugós erlenmayer-lombik
- pipetta, 25 cm³
- buretta, 50 cm³

Szükséges vegyszerek:

- olaj-, illetve zsírminta
- nátrium tioszulfát oldat, $c(\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3)=0,1 \text{ mol/dm}^3$
- Winkler reagens (5,568 g KBrO_3 + 40 g KBr u 1 l H_2O)
- Szén tetra-klorid vagy kloroform, CCl_4 vagy CHCl_3
- 10%-os HCl oldat
- 10% -os KI oldat
- 1%-os frissen készített keményítőoldat (indikátor)

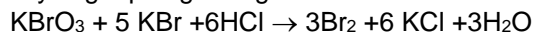
A munka menete:

Mérjük ki 0,18-0,4 g olajat vagy 0,4-1 g zsírt. Mérőhengerrel kimérünk 10-15cm³ CCl_4 vagy CHCl_3 – ot, és a mintát kvantitatív módon átvisszük egy csiszolt dugós erlenmayer lombikba. Pipettával hozzáadunk 25 cm³ Winkler reagenst ($\text{KBrO}_3+\text{KBr}+\text{H}_2\text{O}$), és mérőhengerrel 10cm³ 10% -os HCl –at. A lombikot 45 percig sötét helyen tartjuk. 45 perc után mérőhengerrel 10cm³ KI oldatot és keményítő indikátort adunk hozzá, majd 0,1 mol/dm³ koncentrációjú $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ oldattal titráljuk, amíg az oldat kék színe el nem tűnik. Vakpróbát is végzünk.

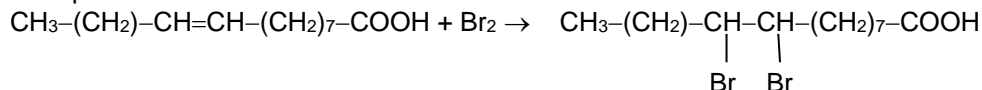
A Winkler módszer szerinti jódszám-meghatározás elve:

A jódszám a 100 g zsírban, illetve olajban található telítetlen zsírsavakra addicionált jód gramjainak számát adja meg.

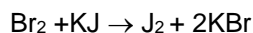
A mintához Br_2 -ot adagolunk feleslegben, miközben a Br_2 addícióval kötődik a kettős kötéseknek, a maradék Br_2 mennyiségét pedig térfogatossal elemzéssel határozzuk meg.

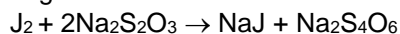
A 45 perc elteltével felszabaduló Br_2 addicionál a kettős kötésekre.

A visszamaradt bróm a KI -dal lép reakcióba.

A felszabadult jódot, keményítő indikátor jelenlétében, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ oldattal titráljuk az indikátor kék színének eltűnéséig.

Számolás:

A jódszámot **g I₂/100g zsír/olaj** –ban fejezzük ki.

Az eredmény értékelése: zsírok/olajok azonosítása

A növényi olajok és zsírok minőségét leíró szabályzat (Службени гласник Републике Србије и Црнр Горе СЦГ 23/2006 и Сл. Гласник Републике Србије) szerint, a jódszám 75-141 g I₂/100g zsír, olaj értékek között mozog.

A ZSÍROK ÉS OLAJOK PEROXIDSZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSA WHEELER-MÓDSZER SZERINT

Szükséges eszközök:

- Főzőpohár a minta méréséhez
- Analitikai mérleg
- Három db. mérőhenger
- üvegbot
- csiszolt dugós erlenmayer lombik
- buretta, 50 cm³

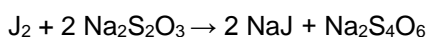
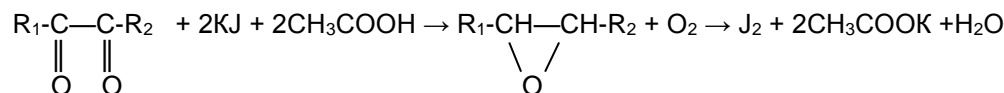
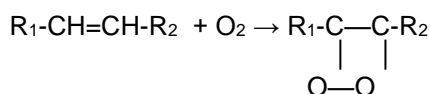
Szükséges vegyszerek:

- zsír- vagy olajminta
- nátrium-tioszulfát oldat, c(Na₂S₂O₃)=0,01 mol/dm³
- jégecet CH₃COOH és kloroform keveréke CHCl₃ (3:2),
- frissen készített, telített KI oldat
- 1% -os vagy zsírmintát mérünk, és 25 cm³ ecetsav:kloroform (3:2) keverékével kvantitatív átvisszük (átmossuk) egy csiszolt dugós erlenmayer lombikba. Mérőhengerrel hozzáadunk 1 cm³ telített KI oldatot és 1 percig körkörös mozdulatokkal keverjük, hogy a keveréket homogenizáljuk. Hozzáadunk 35 cm³ desztillált vizet és 0,5 cm³ keményítő indikátort. c(Na₂S₂O₃)=0,01 mol/dm³ nátrium tioszulfát oldattal titráljuk színváltozásig. Két párhuzamos próbát végzünk..

A Wheeler-módszer elve:

A peroxidszám a savas közegben 1 g zsírból vagy olajból felszabadult I₂ titrálására elhasznált 0,002 0,002 mol/dm³ koncentrációjú Na₂S₂O₃ oldat térfogata cm³ – ben..

A módszer a savas közegben, a peroxidok hatására a jodidokból felszabaduló I₂ mennyiségének meghatározásán alapszik Na₂S₂O₃ segítségével. .

Számolás:

0,002 mol/dm³ Na₂S₂O₃ cm³ /1g zsír vagy olaj (mmol/kg)

Az eredmény értékelése:

A növényi olajok és zsírok minőségét megadó Szabványok szerint (Службени гласник Републике Србије и Црнр Горе СЦГ 23/2006 и Сл. Гласник Републике Србије), az étkezésre használt növényi zsírok és olajok peroxidszáma legfeljebb 5mmol/kg lehet.

ECET ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Pipetta, 10 cm³
- Pipetta, 25 cm³
- Erlenmayer lombik
- Mérőlombik, 250 cm³
- büretta, 50 cm³ (0,1 cm³-es beosztással)

Szükséges vegyszerek:

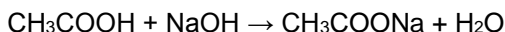
- Nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH) = 0,1 mol/dm³
- Fenolftalein oldat, 1%-os 70% -os etanolban
- Felforralt, lehűtött desztillált víz

A munka menete:

10 cm³ ecetmintát 250 cm³ –es mérőlombikba pipetázunk és jelig töltjük felforralt, lehűtött desztillált vízzel. A törzsoldatból 25 cm³-t erlenmayer lombikba pipetázunk, hozzáadunk 2 csepp fenolftalein indikátort. A mintát standard 0,1 mol/dm³ koncentrációjú NaOH oldattal titráljuk színváltozásig (rózsaszín). Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

Az ecet, illetve hígított ecetsav, ecetsavra számított savtartalmát, a vizsgált minta savtartalmának semlegesítésére elfogyasztott, ismert töménységű, standard NaOH oldat térfogata alapján számoljuk.

Számítás:

Az ecet össz savtartalmát ecetsavra számítjuk, g CH₃COOH/dm³.

Az eredmény értékelése:

(“Сл. лист СРЈ”, бр. 17/2002 и “Сл. лист СЦГ”, бр. 56/2003 – др. правилник, 4/2004 – др. правилник и “Сл. гласник РС”, бр. 43/2013 – др. правилник)

A különböző ecetek Szabályzatban előírt, ecetsavra számított (g CH₃COOH/dm³) minimális özsavtartalma, a következő táblázatban található:

Borecet	Gyümölcs ecet	Vegyes gyümölcs ecet	Alkoholos ecet	Savó ecet	Maláta ecet
60	40	40	90	40	40

A DERÍTETT, SZŪRT GYÜMÖLCSLEVEK SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Mérőlombik, 250cm³
- Pipetta, 25 cm³
- Pipetta, 50 cm³
- Erlenmayer-lombik, 300 cm³
- Büretta, 25 vagy 50 cm³
- főzőpohár

szükséges vegyszerek:

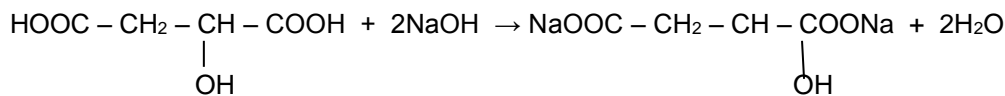
- standard nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH)=0,1 mol/dm³
- 1% -os fenolftalein oldat, indikátor
- Derített, szűrt almalé-minta

A munka menete:

25 cm³ derített, szűrt almalét mérőlombikba pipettázunk, és a mérőlombikpot desztillált vízzel jelig töltjük. Jól összerázzuk. Az így előkészített törzsoldatból 50 cm³ oldatot erlenmayer-lombikba pipettázunk, hozzáadunk néhány csepp fenolftalein indikátort, és standard, c(NaOH)=0,1 mol/dm³ koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal halvány rózsaszínig titráljuk, amely legalább 30 s-ig megtartja a színét. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A titrálás módszerével végzett savtartalom meghatározás alapja a savak ismert koncentrációjú, standard nátrium-hidroxid oldattal történő semlegesítése, fenolftalein indikátor jelenlétében, halvány rózsaszín szín megjelenéséig

Számolás:

A savtartalmat almasavra számítjuk és **g/l**-ben adjuk meg..

Az eredmény értékelése:

Az érvényben levő Szabályzat alapján (Правилнику о квалитету воћних сокова, концентрисаних воћних сокова, воћних сокова у праху, воћних нектара и сродних производа, Службени гласник Републике Србије, број 27/2010, 67/2010, 70/2010 /испр. 44/2011 и 77/2011), **az almasav tartalom legalább (minimum) 3,0 g/l**.

FELÖNTŐLÉ NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA MOHR SZERINT**Szükséges eszközök:**

- Mérőlombik, 100 cm³
- Pipetta, 25 cm³
- Erlenmayer lombik, 300 cm³
- Büretta, 25 vagy 50 cm³
- Főzőpoharak, (100 cm³)
- Üvegtölcsér
- Szűrőpapír
- lakmusz

Szükséges vegyszerek:

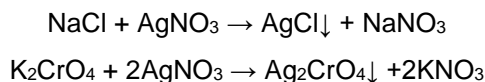
- standard ezüst-nitrát oldat, c(AgNO₃)=0,1 mol/dm³
- kálium-kromát, telített oldat

A munka menete:

A felöntőlét át kell szűrni. Az így előkészített mintából 5 g-ot (± 0,1 mg) egy 100 cm³-es főzőpohárba mérni. A főzőpohár tartalmát kvantitatív átvenni egy 100 cm³-es mérőlombikba. A mérőlombikot desztillált vízzel jelig tölteni és összerázni. 25 cm³ törzsoldatot erlenmayer-lombikba pipettázni, hozzáadni két csepp telített kálium-kromát indikátort, és c(AgNO₃)=0,1 mol/dm³ ezüst-nitrát oldattal titrálni vöröses színig. Két párhuzamos próbát végezni.

A meghatározás elve:

A módszer azon alapszik, hogy a nátrium kloridot a törzsoldatban ezüst-nitrát oldattal titráljuk, kálium-kromát indikátor jelenlétében.

Számolás:

%NaCl

Az eredmény értékelése:

A gyümölcs-, zöldség- és gombakészítmények, valamint pektines készítmények minőségét meghatározó szabályzat (Правилнику о квалитету производа од воћа, поврћа и печурки и пектинских препарата ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 1/79, 20/82, 39/89 – др. правилник, 74/90 i 46/91 – др. правилник, "Сл. лист СРЈ", бр. 33/95 – др. правилник и 58/95 и "Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник, 4/2004 – др. правилник, 12/2005 – др. правилник и 43/2013 – др. правилник) értelmében a pasztőrözött zöldségkészítmények **nem tartalmazhatnak 2%-nál több konyhasót..**

A FELÖNTŐLÉ ECETSAV-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Főzőpohár, 100 cm³
- Mérőlombik, 250cm³
- Pipetta, 25 cm³
- Erlenmayer lombik, 300 cm³
- Büretta, 25 vagy 50 cm³
- főzőpoharak
- tölcsér
- szűrőpapír

Szükséges vegyszerek:

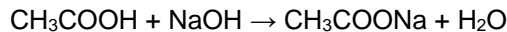
- standard nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH)=0,1 mol/dm³
- 1% -os fenolftalein oldat, indikátor
- Desztillált víz
- Minta: pasztörizált zöldségféle (uborka) felöntőleve

A munka menete

A felöntőlevet átszűrjük. Az előkészített mintából kb. 25g (±0,1mg) –ot kimérünk és kvantitatív módon átmoszuk egy mérőlombikba. A lombikot desztillált vízzel jelig töltjük és jól összerázzuk. Az így előkészített törzsoldatból 25 cm³ –t erlenmayer-lombikba pipetázunk és néhány csepp fenolftalein indikátort adunk hozzá (0,25 – 0,50 cm³). Standard, c(NaOH)=0,1 mol/dm³ nátrium-hidroxid oldattal halvány rózsaszínig titráljuk, ami legalább 30 s-ig megtartja a színét. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

Az összesavtartalom titrálással való meghatározása, a savak standard, ismert koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal történő semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében, halvány rózsaszínig.

Számolás:

%CH₃COOH

Az eredmény értékelése:

A gyümölcs-, zöldség- és gombakészítmények, valamint a pektines készítmények minőségét leíró szabvány szerint (Сл. Лист СФРЈ”, бр. 1/79, 20/82, 39/89 – др. правилник, 74/90 i 46/91 – др. правилник, “Сл. лист СРЈ”, бр. 33/95 – др. правилник и 58/95 и “Сл. лист СЦГ”, бр. 56/2003 – др. правилник, 4/2004 – др. правилник, 12/2005 – др. правилник и 43/2013 – др. правилник), a pasztörizált zöldségfélék ecetsavtartalma legfeljebb 2% lehet.

SÜTŐIPARI TERMÉKEK NÁTRIUM-KLORID TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök :**

- Mérőlombik, 100 cm³
- Büretta, 50 cm³
- Redőzött szűrőpapír
- Főzőpohár, 100cm³
- üvegtölcsér
- erlenmayer-lombik
- vízfürdő

Szükséges vegyszerek:

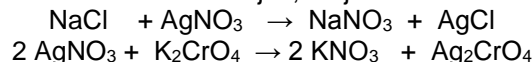
- hidegen telített kálium-kromát indikátor (K₂CrO₄)
- ezüst-nitrát oldat, c(Ag NO₃) = 0,1 mol/dm³
- nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH) = 0,01 mol/dm³

A munka menete:

Az előkészített, felaprított mintából egy kis főzőpohárba kimérünk 2 g –ot (± 0,1 mg pontossággal). Kvantitatív módon átvisszük egy 100 cm³ – es mérőlombikba, a poharat pedig 30-40 cm³ desztillált vízzel átmoszuk. Jól összekeverjük a mérőlombik tartalmát, és 15 percig forrásban lévő vízfürdőn tarjuk. Hűtés után a mérőlombikot jelig töltjük desztillált vízzel, majd a törzsoldatot leszűrjük. A szűrletből 25 cm³-t erlenmayer-lombikba pipetázunk. A mennyiben a szűrlet savas kémhatású, c(NaOH) = 0,01 mol/dm³ koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal óvatosan semlegesítjük. A szűrlethez két csepp telített kálium-kromát indikátort adunk, és c(Ag NO₃) = 0,1 mol/dm³ koncentrációjú ezüst-nitrát oldattal titráljuk vöröses szín megjelenéséig.

A meghatározás elve:

A késztermékből a nátrium-kloridot vízzel extraháljuk, majd ezüst nitrát oldatta titráljuk.

Számolás:

A nátrium-klorid tartalmat százalékban fejezzük ki (a késztermék tömegére viszonyítva).

Az eredmény értékelése:

Fajtájuktól függően, a sütőipari termékek 2,5%-ig tartalmazznak NaCl-ot (a késztermék tömegére vonatkoztatva).

LISZT SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- főzőpohár
- pipetták, 50 és 25 cm³
- üvegtölcsér
- mérőlombik, 100 cm³
- erlenmayer-lombik
- szűrőpapír
- büretta

Szükséges vegyszerek:

- nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/ dm}^3$ (4g NaOH-ot 1 dm³-es mérőlombikban feloldunk desztillált vízzel, majd jelig töltjük)
- 3%-os etanolos fenolftalein oldat (3 g fenolftaleint kevés 96%-os etanolban feloldunk, majd ugyanezzel a 96%-os etanollal kiegészítjük a tömegét 100g-ra, és leszűrjük)
- 67 vol % fenolftalein mellett semlegesített etanol ($\rho_{20} = 0,893 \text{ g/ cm}^3$, kimérünk 69,8 cm³ 96 vol % etanolt és hozzáadunk 30,2 cm³ vizet)

cm³ A munka menete:

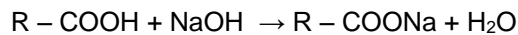
Kimérünk 10 g lisztet, és kvantitatív módon átvisszük egy 100 cm³ –es mérőlombikba. Hozzáadunk 50 cm³ 67 vol%-os etanolt, és szobahőmérsékleten extraháljuk, 5 percig intenzíven keverjük. A mérőlombikot jelig töltjük, majd redőzött szűrőpapíron leszűrjük, úgy, hogy az összes oldatot (szuszpenziót) egyszerre öntjük fel a szűrőpapírra. Az alkohol párolgásának megakadályozása végett, a szűrés közben az oldatot takarjuk le egy óraüveggel.

A szűrletből 25 cm³ –t erlenmayer-lombikba pipettázunk, hozzáadunk 3 csepp fenolftalein indikátort, és $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/ dm}^3$ nátrium-hidroxid oldattal titráljuk erőteljes pirosas szín megjelenéséig.

A meghatározás elve:

A meghatározás a 67%-os etanolban oldott összetevők (savas kémhatású összetevők) nátrium-hidroxiddal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében.

Gabonafélék és malomipari termékek savfokának meghatározására használt módszer.

Számolás:

A savasságot savfokokban fejezzük ki. A savfok 100 g lisztben, illetve őrleményben található szabad zsírsavak semlegesítésére elfogyasztott 1 mol/dm³ koncentrációjú NaOH oldat cm³-einek száma.

Az eredmény értékelése:

A gabonafélék, malomipari és sütőipari termékek, tésztafélék és gyorsfagyasztott tésztaák minőségét leíró Szabályzat (“Сл. лист СРЈ”, бр. 52/95 и “Сл. лист СЦГ”, бр. 56/2003 – др.правилник, 4/2004 – др.правилник и “Сл. гласник РС”, бр. 43/2013 – др.правилник) szerint, a búzából készült malomipari termékek savfoka a következő:

1. T-400 gríz (dara)“ 2,5-ig
2. T-500 liszt..... 3,0-ig
3. T-850 liszt.....3,2-ig
4. T-1100 liszt.....3,5-ig
5. különböző rendeltetésű lisztek.....3,0 – 3,5

HÚSTARTALMÚ KÉSZÉTELEK NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- aprítógép
- főzőpohár (a minta tömegének méréséhez)
- főzőpohár (a desztillált víz melegítéséhez)
- mérőlombik, 100 cm³
- üvegbot
- tölcsér
- főzőpohár (a szűrlet gyűjtéséhez)
- pipetta, 25 cm³
- erlenmayer-lombik, 2 db.
- titráló felszerelés

Szükséges vegyszerek:

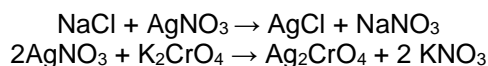
- 0,1 mol/dm³ AgNO₃ oldat
- 0,01 mol/dm³ NaOH oldat
- telített K₂CrO₄ oldat

A munka menete:

A mintát aprítógépben homogenizáljuk. Egy főzőpohárba kimérünk 2 g mintát, hozzáadunk 2-3 cm³ forró desztillált vizet, és homogenizáljuk. A mintát kvantitatív módon átvisszük egy 100 cm³ –es mérőlombikba, 30-40 cm³ forró desztillált víz segítségével. Összerázzuk a lombik tartalmát és forrásban lévő vízfürdőre tesszük, ahol 15 percig tartjuk, hogy a fehérjék denaturálódjanak. A mérőlombikot, ezután lehűtjük, feltöltjük jelig desztillált vízzel, majd leszűrjük. A szűrlet kémhatását lakmusszal ellenőrizzük, és ha savas, akkor NaOH oldattal (c(NaOH) = 0,01 mol/dm³) semlegesítjük. (Az NaOH-ot pipettával adagoljuk, amíg a lakmusz papír színe kék lesz). Ezután a szűrletből 25 cm³ –t erlenmayerba pipetázunk, hozzáadunk K₂CrO₄ indikátort, és 0,1 mol/dm³ AgNO₃ oldattal titráljuk téglavörös színig. Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A meghatározás elve:

A húskészítmények NaCl tartalmának meghatározásához Mohr módszert használjuk, ahol a mintából a sót meleg vízzel extraháljuk, majd 0,1 mol/dm³ –s AgNO₃ oldattal titráljuk, K₂CrO₄ indikátor jelenlétében, téglavörös szín megjelenéséig.

Számolás:

%NaCl

Az eredmény értékelése:

A piackutatások és a jó termelési gyakorlat alapján megállapítható, hogy a húsalapú készételek NaCl-tartalma 2-4% között mozog.

GYÜMÖLCSALAPÚ GYERMEKITALOK SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- kiskanál
- főzőpohár, 100 cm³
- mérőlombik, 250 cm³
- tölcsér, a titráláshoz
- üvegbot
- főzőpohár, 250 cm³
- 2 erlenmayer-lombik, 250 cm³
- titrálófelszerelés

Szükséges vegyszerek:

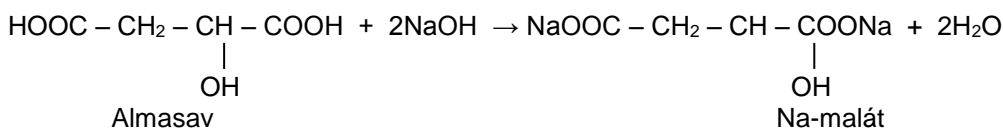
- NaOH oldat, c = 0,1 mol/dm³
- 3%-os fenolftalein oldat (96% -os etanolban)

A munka menete:

A mintát (körte-, sárgabarack-, baracklé) összekeverjük, majd egy 100 cm³ –es főzőpohárba kimérünk 20 g-ot. Kvantitatív módon átvisszük egy 250 cm³ –es mérőlombikba desztillált víz segítségével. A mérőlombikot jelig töltjük desztillált vízzel és a tartalmát jól összerázzuk. Az így előkészített mintát vattán, vagy redőzött szűrőpapíron leszűrjük. A kapott szűrletből 50 cm³ –t erlenmayer lombikba pipettázunk, hozzáadunk néhány csepp fenolftalein indikátort, és c=0,1 mol/dm³ NaOH oldattal rózsaszínig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A meghatározás a minta savainak standar NaOH oldattal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében, rózsaszín szín megjelenéséig.

Számolás:

g almasav /kg gyümölcslé

Az eredmény értékelése:

A gyümölcslevek, sűrített gyümölcslevek, gyümölcsléporok, gyümölcsnektárok és hasonló termékek minőségét leíró szabályzat szerint (Службени гласник Републике Србије, број 27/10, 67/2010, 70/2010 /испр. 44/2011 и 77/2011), a gyümölcslevek savtartalmát almasavban fejezzük ki. A körtéből készült gyümölcslé almasavtartalma 0,8-4 g/kg, a sárgabarack almasav-tartalma 5-20 g/kg, a barack almasav-tartalma pedig 2-6 g/kg.

A TEJ SÚRÚSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA LAKTODENZIMÉTERREL

A tejminta előkészítése

A tejminta előkészítésekor a tejet óvatosan egyik pohárból a másik pohárba való átöntéssel homogenizáljuk, ügyelve arra, hogy ne képződjön hab. Ha a tej felszínén zsírfoltok találhatóak, akkor 40°C-os vízfürdőn addig melegítjük a mintát, amíg a foltok el nem tűnnek. A tejet ezután jól összekeverjük, hogy a zsírt emulgeáljuk, majd lehűtjük 12-18°C-ra.

Szükséges eszközök:

- laktodenziméter
- mérőhenger, 250 cm³

A munka menete :

250 cm³ mintát jól összekeverünk és óvatosan a mérőhenger fala mentén a mérőhengerbe öntjük. A mérőhengert vízszintes felületre állítjuk és a laktodenzimétert óvatosan beleengedjük a tejbe. 0,5 percet várunk, hogy a tej és a laktodenziméter is megnyugodjon, majd leolvassuk a hőmérsékletet és a laktodenziméter fokokat vagy a sűrűséget. (a laktodenziméter skálájától függően). Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

A tej sűrűségét a Pontos mértékegységek és mérőeszközök törvénye alapján hitelesített laktodenziméterrel határozzuk meg.

Ha a laktodenziméter hitelesítéséhez nincs utasítás, akkor használat előtt a pontosságát hitelesített laktodenziméterrel kell ellenőrizni. Amennyiben a mérésben eltérés van, azt figyelembe kell venni és feltüntetni a mérés, valamint az eredmények meghatározása során.

Számolás:

A minta hőmérséklete meg kell, hogy egyezzen a laktodenziméteren feltüntetett hőmérséklettel (leggyakrabban 20°C). Ha a hőmérséklet nem pontosan annyi, akkor 15-25°C között kell, hogy legyen, és ebben az esetben korrekciót kell végezni. Ha a tej hőmérséklete 20-25 °C, akkor a leolvasott laktodenziméter fokokhoz minden °C eltérésre 0,2-öt hozzá kell adni. Ha a tej hőmérséklete 15-20 °C között van, vagyis 20 °C alatti, akkor a leolvasott laktodenziméter fokokból minden °C eltérésre 0,2-öt ki kell vonni.

Az eredmények értékelése:

A nyerstej minőségét leíró Szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 21/2009 – Правилник о квалитету сировог млека) a nyers tehéntej sűrűsége 20 °C –on 1,028-1,034 g/cm³.

AZ ALUDTTEJ/JOGHURT SAVASSÁGÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- erlenmayer lombik
- pipetták, 20 cm³ és 1 cm³;
- büretta

Szükséges vegyszerek

2%-os etanolos fenolftalein oldat;
nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$.

A munka menete

Erlenmayer lombikba 20 g aludttejet vagy joghurtot mérünk 0,0001 g pontossággal. Felhígítjuk 20 cm³ desztillált vízzel (vagy pipettával kimérünk 20 cm³ aludttejet vagy joghurtot és egy másik pipetta segítségével – pipetta a pipettán – 20 cm³ desztillált vízzel kimossuk a pipettát). Hozzáadunk 2 cm³ 2%-os fenolftalein indikátort és $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid oldattal halvány rózsaszínig titráljuk. (30 s-ig meg kell, hogy tartsa a színét). Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve

Az aludttej savasságának meghatározás Soxhlet-Henkel módszer szerint történik, és a tejsav semlegesítésén alapszik. 1 °SH 100 cm³ aludttej/joghurt fenolftalein indikátor jelenlétében végzett semlegesítésére, elhasznált $c(\text{NaOH}) = 0,25 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid oldat cm³-einek száma.

Ebben az esetben a Morres szerint modifikált módszert használjuk, vagyis 100 cm³ tej semlegesítésére $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$ nátrium hidroxid oldatot használunk.

Számolás:

Savfok (°SH)

Taz eredmény értékelése:

A jó gyártási gyakorlat szerint kereskedelmi forgalomba 45 °SH –nál nagyobb savasságú aludttej vagy joghurt nem kerülhet.

A TEJ SAVFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- erlenmayer lombik
- büretta
- pipetta, 20 cm³
- pipetta, 1 cm³

Szükséges vegyszerek:

- nátrium-hidroxid oldat, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$
- 2%-os etenolos fenolftalein oldat
- 2%-os kobalt-szulfát oldat (CoSO_4)

A munka menete:

Egy erlenmayer lombikba 20 cm³ tejet pipetázunk, hozzáadunk 1 cm³ fenolftalein indikátort. A tejet $c(\text{NaOH})=0,1 \text{ mol/dm}^3$ nátrium-hidroxid oldattal titráljuk halvány rózsaszínig, amelyet egy másik erlenmayerben elkészített színmintával hasonlítunk össze.

A színminta elkészítése: egy erlenmayer lombikba 20 cm³ tejet pipetázunk és 1 cm³ kobalt-szulfát oldatot adunk hozzá. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve

A tej savságának meghatározás Soxhlet-Henkel módszer szerint történik, és a tejsav semlegesítésén alapszik. 1 °SH, 100 cm³ tej fenolftalein indikátor jelenlétében végzett semlegesítésére, elhasznált $c(\text{NaOH}) = 0,25 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid oldat cm³-einek száma.

Ebben az esetben a Morres szerint modifikált módszert használjuk, vagyis 100 cm³ tej semlegesítésére $c(\text{NaOH})=0,1 \text{ mol/dm}^3$ nátrium hidroxid oldatot használunk.

Számolás

A tej savfoka (°SH)

Az eredmény értékelése:

A nyers tej minőségét megadó Szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 21/2009) a nyers tehéntej savassága 6,6-6,8°SH

TEJ ZSÍRTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA GERBER MÓDSZERREL

Szükséges eszközök:

- Butirométer dugóval
- Gerber-féle centrifuga;
- Pipetta, 1 cm³ ; pipette, 10 cm³ ; pipette , 11 cm³ (a Gerber szerinti tejszír-tartalom meghatározására alkalmas);
- vízfürdő.

Szükséges vegyszerek:

- kénsav ($\rho_{20^\circ\text{C}} = 1,820 - 1,825 \text{ g/cm}^3$) a következő módon elkészítve: 1 liter tömény kénsavat ($\rho_{20} = 1,840 \text{ g/cm}^3$) óvatosan 60 cm³ - 70 cm³ desztillált vízbe öntünk, lehűtjük 20 °C-ra és leellenőrizzük a sűrűségét. Ha a sűrűség nem megfelelő, akkor víz, illetve tömény kénsav hozzáadásával korrigáljuk.
- Amil-alkohol ($\rho_{20} = 0,811 \text{ g/cm}^3$ 128 °C - 130 °C forráspont). Az amil-alkoholt használat előtt vakpróbával ellenőrizni kell, úgy, hogy a tej helyett desztillált vizet használunk. Eközben az amil-alkohol a butirométerben semmilyen, a zsírhoz hasonló réteget nem képezhet a butirométerben

A munka menete:

A butirométerbe automata pipettával 10 cm³ kénsavat adagolunk, óvatosan, hogy a butirométer szájára, nyakára ne cseppenjen. Ezután speciális pipettával 11 cm³ tejmintát adunk hozzá, amit előtte homogenizáltunk. Ügyeljünk arra, hogy a butirométer nyakát ne nedvesítsük a tejjel. A tejet óvatosan csorgassuk az enyhén megdöntött butirométer fala mentén a kénsavba, hogy elekrüljük a tej és a kénsav hirtelen keveredését. Ezután pipettával 1 cm³ amil-alkoholt adunk hozzá. A butirométert gumidugóval lezárjuk, és néhányszor erősen összerázzuk. Végül a butirométert kétszer-háromszor megfordítjuk, hogy a szűkületben lévő folyadék is összekeveredjen.

A butirométert ezután Gerber centrifugába tesszük, úgy, hogy a dugós része kerüljön a külső részére a centrifugának. A centrifugát egyenletesen terheljük. A mintákat 5 percig 1000-1200 fordulat/perc fordulatszámmal centrifugáljuk. A centrifugálás után a butirométereket dugóval lefelé fordítva 65 °C-os vízfürdőbe tesszük 3-5 percre. Ügyeljünk arra, hogy a víz szintje a butirométerben lévő zsírréteg fölött legyen. Amikor a butirométer hőmérséklete is elérte a 65 °C-ot kiversszük a vízfürdőből. A kivált zsír a butirométer összeszűkülő részében található, ahol a zsírtartalmat megadó skála is van.

A leolvasásánál a butrométert függőlegesen tartjuk, dugóval lefelé. A könnyebb leolvasás érdekében a zsír és a többi összetevő közötti határvonalat a dugó mozgásával egy egész értéket, vagy a nullát ábrázoló vonalra igazítjuk..

Ahol a kivált zsírtartalmat a meniszkus zlegalacsonyabb pontjánál olvassuk le.

Ugyanazon mintából legalább két meghatározást végzünk.

A fölözött tej zsírtartalmának meghatározására olyan butirométereket használunk, amelyeknél a skálán századrésnyi pontossággal olvasható le a zsírtartalom (0,01% skálabeosztású).

A fölözött tejjel a butirométert kétszer-háromszor centrifugáljuk 5-5 percig. Minden centrifugálás után a butirométert vízfürdőbe rakjuk 5 percre..

A meghatározás elve:

A módszer lényege, hogy a tej fehérjeit adott töménységű jénsavoldattal roncsoljuk, miközben a tejszír cseppek az erősen savas közegben szuszpenziót képeznek, és csak az erős centrifugális erő hatására válnak ki. A hozzáadott amil-alkohol csökkenti a felületi feszültséget és elősegíti a zsír kiválását. A zsírtartalom közvetlenül leolvasható a butirométer skálájáról, és g zsír/ 100 g tej mértékegységgel fejezzük ki (g/100g).

Az eredmény értékelése:

A nyers tej minőségét meghatározó szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 21/2009) a nyers tehéntej zsírtartalma legalább (minimum) 3,2%. A tej és starterkultúrák minőségét leíró szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 43/2013) :

A hőkezelt tej forgalomba kerülhet mint:

1) zsíros tej:

(1) zsíros tej minimum 3,50% tejszírtartalommal,

(2) extra zsíros tej minimum 4,00% , és legfeljebb (maximum) 9,99% zsírtartalommal,

(3) zsíros, nem standardizált tej minimum 3,50% zsírtartalommal, amelynél a zsírtartalom nem változott a fejest követően, nem adtak hozzá, vagy vettek el tejszírt és nem keverték más tejjel a

természetes tejszírtartalom megváltoztatása céljából

2) részben fölözött tej minimu 1,50%, és legfeljebb (maximum) 1,80% zsírtartalommal;

3) fölözött tej legfeljebb (maximum) 0,50% zsírtartalommal.

A kapott eredmények alapján a termék megfelel a minőségi előírásoknak, illetve az adott termékcsoportha sorolható.

HÚS ÉS HÚSKÉSZÍTMÉNYEK NaCl-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA VOLHARD MÓDSZERREL

Szükséges eszközök:

- Mérőlombik, 200cm³
- főzőpohár
- pipetták, 5 cm³ és 10 cm³
- pipette, 20 cm³
- erlenmayer lombik
- csiszolt dugós erlenmayer lombik, 250 cm³
- buretta, 50 cm³ – két darab
- tölcsér

Szükséges vegyszerek:

- 0,1mol/dm³ AgNO₃
- 0,1mol/dm³ KCNS vagy NH₄CNS
- 10% HNO₃
- éter
- Telített ammonium ferri szulfát oldat NH₄SO₄xFe (SO₄)₃ x24 H₂O
- Carrez-féle reagens:
- 15%-os ferro cianid oldat (K₄Fe(CN)₆x H₂O-ból)
- 30% -os cink-szulfát oldat (Zn SO₄ x7 H₂O –ból)

A munka menete:

10g jól felaprított mintát összekeverünk egy főzőpohárban kevés desztillált vízzel, és kvantitatív átvisszük egy 200 cm³ –es mérőlombikba. A főzőpohár tartalmát összesen kb. 100 cm³ vízzel mossuk át a mérőlombikba. A mérőlombikot forrásban lévő vízfürdőbe tesszük 15 percre, és gyakran összerázzuk a tartalmát. 15 perc elteltével a mérőlombikot lehűtjük és a ballaszt anyagokat 10-10 cm³ Carrez I és Carrez II oldat hozzáadásával kicsapjuk. A mérőlombikot jelig töltjük és tartalmát összerázzuk. Amikor a csapadék kiülepedett a törzsoldatot leszűrjük. Az első néhány cm³ szűrletet eldobjuk. 20 cm³ szűrletet 250 cm³ –es csiszolt dugós erlenmayer lombikba pipetázunk, hozzáadunk 10 cm³ 10%-os HNO₃ –at, 25-50 cm³ 0,1mol/dm³ AgNO₃ oldatot (az 0,1mol/dm³ AgNO₃ térfogatát pontosan jegyezzük fel, mert a sótartalomtól függően feleslegben kell lennie) és 5 cm³ étert. Összekeverjük, és amikor az oldat letisztul hozzáadunk 5 cm³ ammónium-ferri szulfátot, a feleslegben lévő ezüst-nitrátot pedig 0,1mol/dm³ KCNS vagy NH₄CNS oldattal titráljuk tartós pirosas szín megjelenéséig.

A meghatározás elve:

A mintából forró vízzel extraháljuk a sót, miközben a fehérjéket kicsapjuk. A szűrés után az oldatot megsavanyítjuk, ezüst-nitrátot adunk hozzá, majd a feleslegben visszamaradó ezüst-nitrátot kálium-tiocianiddal titráljuk.

Számolás:

%NaCl

Az eredmény értékelése:

Az aprított hús és húskészítmények minőségét előíró szabályzat szerint (CF PC 43/2013) az aprított hús sótartalma legfeljebb (maximum) 1% lehet. A kereskedelemben megtalálható húskészítmények vizsgálatával megállapítható, hogy:

A párolt kolbászok (vékony és vastag) 1,6-2% NaCl-ot, a féltartós termékek 4-5% , a főtt kolbászok 1,3-1,6%, a fermentált kolbászok 2,5-4%, a füstölt termékek 3-4%, a száraz húskészítmények 4-8%, a húskonzervek pedig 2,5-4% NaCl-ot tartalmaznak.

ZSÍROK PEROXIDTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA WHEELER MÓDSZERREL

Szükséges eszközök:

- Főzőpohár a minta beméréséhez
- Analitikai mérleg
- Mérőhenger, 3 db.
- üvegbot
- csiszolt dugós erlenmayer lombik
- buretta, 50 cm³

Szükséges vegyszerek:

- zsírminta
- nátrium-tioszulfát oldat, $c(\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3)=0,01 \text{ mol/dm}^3$
- jégecet CH_3COOH és kloroform CHCl_3 keveréke (3:2) ,
- KI, frissen elkészített telített oldat
- 1%-os frissen elkészített keményítő oldat (indikátor)

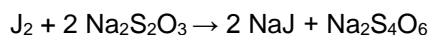
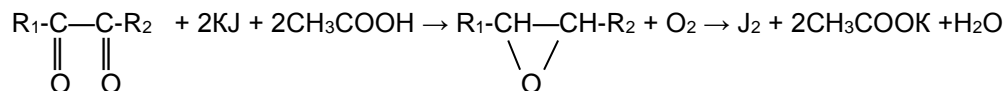
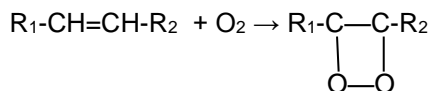
A munka menete:

1 g mintát kis pohárba mérünk, és 25 cm³ jégecet és kloroform (3:2) keverékének segítségével kvantitatív módon átvisszük egy csiszolt dugós erlenmayer lombikba. Mérőhengerrel hozzáadunk 1 cm³ telített KI oldatot. Körkörös mozdulatokkal 1 percig keverjük az elegyet (homogenizáljuk). Sötét helyen 1 percig állni hagyjuk. Hozzáadunk 35 cm³ desztillált vizet és 0,5 cm³ keményítő indikátort. 0,01 mol/dm³ Na₂S₂O₃ oldattal színváltozásig titráljuk. Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A Wheeler-módszer meghatározásának elve:

A peroxidszám a savas közegben 1 g zsírból vagy olajból felszabadult I₂ titrálására elhasznált 0,002 0,002 mol/dm³ koncentrációjú Na₂S₂O₃ oldat térfogata cm³ – ben..

A módszer a savas közegben, a peroxidok hatására a jodidokból felszabaduló I₂ mennyiségének meghatározásán alapszik Na₂S₂O₃ segítségével. .

Számolás:

0,002 mol/dm³ Na₂S₂O₃ cm³ /1g zsír vagy olaj (mmol/kg)

Az eredmény értékelése:

A zsír alkalmas-e emberi fogyasztásra?

Az aprított hús, húskészítmények és félkésztermékek minőségét leíró szabályzat alapján (CF PC 43/2013 члан 166.) a zsírok peroxidszáma legfeljebb (maximum) 2,5 mmol/kg lehet.

SÖRGYÁRTÁSHOZ HASZNÁLT VÍZ KARBONÁTOS KEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Pipetta, 50 cm³
- Erlenmayer lombik
- Büretta, 50 cm³ · 0,1 cm³–es beosztással

Szükséges vegyszerek:

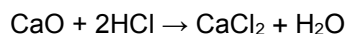
- sósavoldat, c(HCl) = 0,1 mol/dm³
- metil-narancs indikátor

A munka menete:

50 cm³ vízmintát erlenmayer lombikba pipettázunk. Hozzáadunk 1-2 csepp metil-narancs indikátort és c(HCl) = 0,1 mol/dm³ sósavoldattal narancssárga színig titráljuk. Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A meghatározás elve:

A Ca és Mg karbonátok és bikarbonátok lúgos kémhatásuak, ezért mennyiségüket ismert koncentrációjú sósavoldattal való titrálással határozhatjuk meg (semlegesítés). A semlegesítésre elfogyott sav térfogatából számíthatjuk a víz keménységét. Indikátorként metil-narancsot használunk, amely lúgos közegben sárga, savas közegben piros, a titrálás végpontjánál pedig narancssárga színű.

Számolás:

A karbonátos keménységet : mg CaO/dm³ víz illetve német keménységi fokokban adjuk meg.
1°D = 10 mg CaO/dm³

Az eredmény értékelése:

Josip Baras : Élelmiszeripari technológia, IV. Osztályos tankönyvében a 7. Részben (Sörtechnológia) adottak a pilseni, müncheni és dortmundi típusú sörök készítéséhez szükséges víz jellemzői:

Sör típus	Karbonátos keménység KK(mgCaO/dm ³)	Nem karbonátos keménység NKK (mgCaO/dm ³)	Összkeménység ÖK(mgCaO/dm ³)
Pilseni (világos sör)	12	3	15
Müncheni (barna sör)	145	5	150
Dortmundi (világos sör)	175	240	410

SÖRGYÁRTÁSHOZ HASZNÁLT VÍZ ÖSSZKEMÉNYSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Pipetta, 50 cm³
- Mérőhenger, 5 cm³
- Erlenmayer lombik
- Büretta, 50 cm³ (0,1 cm³ –es beosztásokkal)

Szükséges vegyszerek:

- Komplexon III oldat, $c(K_{III}) = 0,01 \text{ mol/dm}^3$
- Ammóniákos puffer
- Erikróm fekete T indikátor

A munka menete:

50cm³ vizet erlenmayer lombikba pipetázunk, mérőhengerrel hozzáadunk 1 cm³ ammóniákos puffert és egy kis kanál hegyével eriokróm fekete T indikátort. $c(K_{III}) = 0,01 \text{ mol/dm}^3$ komplexon III oldattal kék színig titráljuk. Két párhuzamos próbát végzünk.

A meghatározás elve:

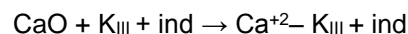
A víz összkeménységének meghatározása komplexometriás módszerrel történik.

A K_{III}, a Ca és Mg sókkal stabil komplex vegyületeket (sókat) alkot: Ca⁺²–K_{III} és Mg⁺²–K_{III}.

Az eriokróm fekete T indikátor a víz Ca és Mg tartalmának szintén komplex vegyületeket alkot.

Ca- ind és Mg- ind –sók kevésbé stabil komplex vegyületei lilás-vörös színűek, a szabad indikátor kék színű.

A komplex vegyületek állandó Ph-érték mellett keletkeznek, amit pufferoldatok hozzáadásával biztosítunk.

Számolás:

Az összkeménységet mg CaO/dm³ víz-ben illetve német keménységi fokokban fejezzük ki. (1^oD = 10 mg CaO/dm³)

Az eredmény értékelése:

Josip Baras : Élelmiszeripari technológia, IV. Osztályos tankönyvében a 7. Részben (Sörtechnológia) adottak a pilseni, müncheni és dortmundi típusú sörök készítéséhez szükséges víz jellemzői:

Sör típus	Karbonátos keménység KK(mgCaO/dm ³)	Nem karbonátos keménység NKK (mgCaO/dm ³)	Összkeménység ÖK(mgCaO/dm ³)
Pilseni (világos sör)	12	3	15
Müncheni (barna sör)	145	5	150
Dortmundi (világos sör)	175	240	410

BOR/PÁLINKA ALKOHOLTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA PIKNOMÉTERES SÚRÚSÉGMÉRÉSSEL

Szükséges eszközök:

- Desztilláló lombik, 300 – 500 cm³
- Piknométer, 50 cm³
- Erlenmayer lombik
- Desztilláló készülék
- Borminta (pálinka)
- Az alkoholos elegyek sűrűsége és alkoholtartaloma közötti összefüggéseket tartalmazó táblázat (etanol-víz elegye etanoltartalma az elegy sűrűségétől függően 20/20°C –on, K. Rauscher és J. Voigt, illetve Osborn szerint).

A munka menete:

A desztillációs lombikba 100 g fehérbor (pálinka) mintát mérünk bele. Beledobunk néhány forrkövet. A desztilláló lombikot összekötjük a desztilláló készülékkel. A pipát egy ismert tömegű erlenmayer lombikba engedjük bele (250 cm³), amelybe előzőleg 5 cm³ desztillált vizet öntöttünk. A desztilláció során a pipa vége mindig legyen a víz szintje alatt, hogy elkerüljük a párolgási veszteségeket. A desztilláló lombikot azbeszthálón keresztül melegítjük. A melegítés intenzitása olyan legyen, hogy 30-45 perc alatt 85-90 cm³ párlatot kapjunk. Amikor a párlat mennyisége elérte ezt az értéket, megszakítjuk a desztillációt, a pipa végét desztillált vízzel belemossuk az erlenmayer lombikba, és a lombik tartalmát 100 g-ra kiegészítjük desztillált víz hozzáadásával. Így a párlat mennyisége megfelel a bor mennyiségének. 20°C –on.

A meghatározás elve:

Az alkoholtartalom meghatározása az extrakt mentes párlat relatív sűrűségének mérésén alapszik, (a párlat 20°C-on piknométerben mért tömege és a desztillált víz 20°C-on piknométerben mért tömegének hányadosa). Az így kapott relatív sűrűség érték alapján táblázatból keressük ki az elegy alkoholtartalmát.

Számolás:

A párlat sűrűségének meghatározása, valamint táblázatból az alkoholtartalom %v/v.

Az eredmény értékelése:

A bor minőségét megadó szabályzat szerint(“Сл. лист СРЈ”, бр. 54/99 и 39/2002, “Сл. лист СЦГ”, бр. 56/2003 – др. правилник и “Сл. гласник РС”, бр. 87/2011 – др. правилник):

Összetevő	Asztali borok és földrajzi eredetvédett asztali borok		Földrajzi eredetvédett minőségi borok és kiváló minőségű borok	
	Legalább (minimum)	Legfeljebb (maximum)	Legalább (minimum)	Legfeljebb (maximum)
1	2	3	4	5
Össz alkoholtartalom0, % (V/V)	8,5	15,0	9,5	15,0
Valódi alkohol tartalom, % (V/V)	8,5	Nem határozzák meg	9,5	Nem határozzák meg

A deklarált (a csomagoláson feltüntetett) alkoholtartalomtól való eltérés legfeljebb 0,5% v/v lehet.

A pálinkák és más alkoholos italok alkoholtartalmát a (“Сл. гласник РС”, бр. 74/2010 и 70/2011): Szabályzat írja elő.

PÁLINKA ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Erlenmayer-lombik
- Pipetta, 50 cm³
- büretta

Szükséges vegyszerek:

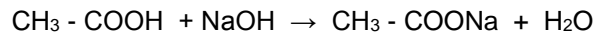
- 0,1 mol/dm³ NaOH oldat
- 1% -os fenolftalein oldat,
- Ismert alkoholtartalmú pálinka minta

A munka menete:

Erlenmayer-lombikba 50 cm³ pálinkát pipetázunk, hozzáadunk 3-5 csepp fenolftalein indikátort, és c(NaOH)=0,1 mol/dm³ NaOH oldattal halvány rózsaszínig titráljuk. Két párhuzamos tirálást végzünk.

A meghatározás elve:

A pálinka össz savtartalmának meghatározása a pálinkában lévő szerves savak ismert koncentrációjú (0,1 mol/dm³) NaOH –dal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében.

Számolás:

Az össz savtartalmat g/l a.a –ben adjuk meg, ecetsavra számítva. (g/dm³ a.a abszolút alkohol tartalomra átszámítva)

Az eredmény értékelése:

A pálinkák és egyéb alkoholos italok kategorizálásáról, minőségéről és jelzéséről szóló Szabályzat értelmében ("Сл. гласник РС", бр. 74/2010 i 70/2011) nincs rögzített össz sav-tartalom, de a gyakorlatban a következő adatot veszik figyelembe::

Az össz, ecetsavra számított savtartalom, legfeljebb: 2,5 g/dm³ a.a

BOR ÖSSZ SAVTARTALMÁNAK (TITRÁLHATÓ SAVTARTALMÁNAK) MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Erlenmayer-lombik
- Pipetta, 20 cm³
- mérőhenger
- bűretta

A szükséges vegyszerek:

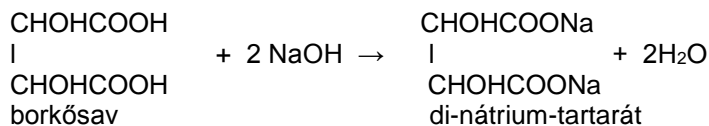
- 0,1 mol/dm³ NaOH oldat
- Brómtimol-kék indikátor
- fehérbor

A munka menete

Erlenmayer-lombikba 20 cm³ bormintát pipetázunk, hozzáadunk mérőhengerrel 2 cm³ brómtimol-kék indikátort, és NaOH oldattal intenzív kékes-zöld színig titráljuk. Két párhuzamos titrálást végzünk.

A meghatározás elve:

A bor össz, titrálható savtartalmának meghatározása az összes sav és savas só semlegesítésén alapszik, ismert töménységű, $c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$ NaOH oldattal, brómtimol-kék indikátor jelenlétében (kékes zöld)

Számolás:

Az össz savtratalmat (titrálható savtartalom) borkősavra számítjuk, és g/l-ben adjuk meg.

Az eredmény értékelése:

A borra vonatkozó előírások szerint ("Сл.лист СРЈ", бр. 54/99 и 39/2002, "Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник и "Сл. гласник РС", бр. 87/2011 – др. правилник):

Összetevő	Asztali borok, földrajzi eredettel rendelkező asztali borok		Földrajzi eredettel bíró minőségi és kiváló minőségű borok	
	Legalább(minimum)	Legfeljebb (max.)	Legalább(minimum)	Legfeljebb (max.)
Titrálható savtratalom, borkősavra számítva, g/l	4,5	Nincs meghatározva	4,5	Nincs meghatározva

FEHÉRBOR SO₂-TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- erlenmayer-lombik
- csiszolt dugós erlenmayer lombik
- pipetta, 50 cm³
- mérőhengerek
- büretta

Szükséges vegyszerek:

- H₂SO₄ (1:4)
- 0,01 mol/dm³ jód oldat
- 1 mol/dm³ NaOH oldat
- 1% -os keményítő oldat
- fehérbor

A munka menete

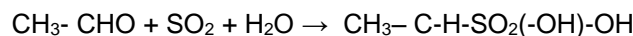
Csiszolt dugós erlenmayer-lombikba mérőhengerrel kimérünk 25 cm³ c(NaOH)=1 mol/dm³ NaOH oldatot, majd belepipettázunk 50cm³ fehérbort, úgy, hogy a a pipetta vége az oldatba merüljön. A lombik tartalmát jól összekeverjük, és 15 percig szobahőmérsékleten pihentetjük. Ez idő alatt a kötött SO₂ felszabadul. Ezután az erlenmayerba 10 cm³ H₂SO₄ (1:4) –et adunk (mérőhengerrel), valamint 2 cm³ keményítő oldatot. A felszabadult SO₂ – t 0,01 mol/dm³ koncentrációjú jóddal titráljuk, kék színig. Vakpróbát is végzünk.

A meghatározás elve:

A meghatározás a borban levő SO₂ jodometriás titrálásán alapszik. A szabad SO₂ mennyiségét közvetlenül, jóddal történő titrálással határozzuk meg. A reakció során a SO₂ oxidálódik, a jód pedig redukálódik.

Az össz SO₂ tartalom meghatározásakor a kötött SO₂-t lúg hozzáadásával szabadítjuk fel. A meghatározásnál indikátorként keményítő oldatot használunk.

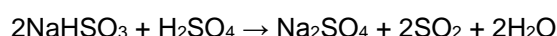
A borhoz adott SO₂ az aldehidekhez, legfőképpen az acet-aldehidhez kötődik.

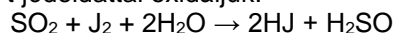
Az SO₂ mennyiségének meghatározásakor a megfelelő reagensek hozzáadásával a kén-dioxid két fázisban válik ki. Lúgos közegben szulfitek keletkeznek:

Kénsav hozzáadásával a szulfitokból felszabadul a SO₂ .

A szabad SO₂ –t jóddal oxidáljuk:

Az eredmény értékelése:

A borra vonatkozó előírások szerint ("Сл.лист СРЈ", бр. 54/99 и 39/2002, "Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник и "Сл. гласник РС", бр. 87/2011 – др. правилник):

Összetevő	Asztali borok, földrajzi eredettel rendelkező asztali borok		Földrajzi eredettel bíró minőségi és kiváló minőségű borok	
	Legalább(minimum)	Legfeljebb (max.)	Legalább(minimum)	Legfeljebb (max.)
Össz SO ₂ , mg/l -ben – vörösboroknál, 4g/l cukortartalomig	Nincs meghatározva	150	Nincs meghatározva	150
- fehér- és rozé boroknál, 4 g/l cukortartalomig	Nincs meghatározva	200	Nincs meghatározva	200
- fehér- és rozé boroknál, 4 g/l cukortartalom felett	Nincs meghatározva	250	Nincs meghatározva	250
- kivételesen, fehérboroknál, 50 g/l cukortartalom felett	Nincs meghatározva	400	Nincs meghatározva	400

FRISS/SZÁRAZ SÜTŐÉLESZTŐ SAVASSÁGÁNAK MEGHATÁROZÁSA**Szükséges eszközök:**

- főzőpohár, 25 cm³
- kiskanál
- mérőhenger, 100 cm³
- erlenmayer lombik
- buretta, 50 cm³ (0,1 cm³-es beosztással)

Szükséges vegyszerek:

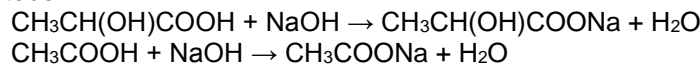
- nátrium-hidroxid oldat, c(NaOH) = 0,1 mol/dm³
- fenolftalein, 1%-os oldat 70% -os etanolban
- felforralt és lehűtött desztillált víz

A munka menete:

10 g friss élesztőt (vagy 3-3,5 g száraz élesztőt) kimérünk egy kis pohárba. 100 cm³ desztillált víz egy részével feloldjuk, hogy sűrű szuszpenziót kapjunk. Az élesztő szuszpenziót a desztillált víz maradékával kvantitatív módon átmoszuk egy erlenmayer lombikba, hozzáadunk 1-2 csepp fenolftalein indikátort, és c(NaOH) = 0,1 mol/dm³ NaOH oldattal rózsaszínig titráljuk. Két párhuzamos meghatározást végzünk.

A meghatározás elve:

Az élesztő savfoka, 100 g élesztőben található savak semlegesítésére elhasznált 1 mol/dm³ koncentrációjú NaOH oldat cm³-einek száma. Az élesztő savasságának meghatározása az élesztő szuszpenzió savinak semlegesítésén alapszik ismert töménységű lúgoldat segítségével, fenolftalein indikátor jelenlétében.

Számolás:

% tejsav C₃H₆O₃, mg CH₃COOH/100 g élesztő, savfok °SF

Az eredmény értékelése:

Az élesztőben állása során növekszik a savasság (savak keletkeznek) és csökken az erjesztő képessége. A sűrűélesztő minőségét leíró szabályzat szerint ("Сл. лист СРЈ", бр. 9/2002 и "Сл. лист СЦГ", бр. 56/2003 – др. правилник и 4/2004 – др. правилник) az élesztő savasságát nem korlátozzák, de referens értékeknek a következőket vehetjük:

% tejsav C₃H₆O₃ = 1,12- 0,36

60-120 mg CH₃COOH/ 100 g élesztő

Savfok °SF = 1,3- 3,9

TÖMÉNY ALKOHOLOS ITALOK ALKOHOLTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Desztilláló lombik,
- Píknométer, 50 cm³
- Erlenmayer lombik, mérőlombik, 100 cm³
- Desztilláló készülék
- Az alkoholos elegyek sűrűsége és alkoholtartalma közötti összefüggéseket tartalmazó táblázat (etanol-víz elegye etanoltartalma az elegy sűrűségétől függően 20/20°C –on, K. Rauscher és J. Voigt, illetve Osborn szerint).

Szükséges vegyszerek:

- Alkoholos ital minta
- Desztillált víz

A munka menete:

A 40% v/v alkoholtartalomnál alacsonyabb alkohol-tartalmú italokból pontosan 100 g mintát mérünk ki, majd kvantitatív módon átvisszük a desztillációs lombikba, 20°C-on. A bemérő lombikot háromszor átmoszuk 10-15 cm³ desztillált vízzel és ezt is a desztilláló lombikba öntjük. Beledobunk néhány forrkövet. A desztilláló lombikot összekötjük a desztilláló készülékkel. A pipát egy mérőlombikba engedjük bele (100 cm³), amelybe előzőleg 5 cm³ desztillált vizet öntöttünk. Amikor 20 cm³ párlatot már összegyűjtöttünk, a mérőlombikot úgy helyezük el, hogy a hűtő vége a jelzés alatt legyen, hogy a párlat szabadon csöpögessen a mérőlombikba. A desztillációt akkor szakítjuk meg, ha 85-90 cm³ párlatot már összegyűjtöttünk.

A lombikot közel jelig töltjük desztillált vízzel, majd 20°C –os vízfürdőbe tesszük. 30 percig temperáljuk, majd jelig töltjük. Összerázzuk a mérőlombik tartalmát és piknométerrel meghatározzuk a párlat sűrűségét.

Az alkoholtartalmat (%v/v), a sűrűség alapján, Osborn-féle táblázatból olvassuk le.

A meghatározás elve:

Az alkoholtartalom meghatározása az extrakt mentes párlat relatív sűrűségének mérésén alapszik, (a párlat 20°C-on piknométerben mért tömege és a desztillált víz 20°C-on piknométerben mért tömegének hányadosa). Az így kapott relatív sűrűség érték alapján táblázatból keressük ki az elegy alkoholtartalmát.

Számolás:

A párlat sűrűségének meghatározása, valamint táblázatból az alkoholtartalom %v/v.

Az eredmény értékelése:

A pálinkák és egyéb alkoholos italok minőségét leíró szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 74/2010 и 70/2011): az alkohol-tartalom:

Alkoholos ital	Etanol % (v/v) legalább (minimum)
Rum	37,5
whisky	40
vodka	37,5

ETANOL ÉSZTER- ÉS SAVTARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Szükséges eszközök:

- Erlenmayer lombik, 250 cm³
- Pipetta, 25 cm³
- főzőpohár
- visszacsepegtető hűtő
- mikrobüretta
- vízfürdő

Szükséges vegyszerek:

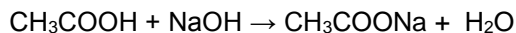
- nátrium-hidroxid oldat, c (NaOH) = 0,05mol/dm³
- sósav oldat, c (HCl) = 0,05 mol/ dm³
- fenolftalein, 1% etanolos oldat

A munka menete:

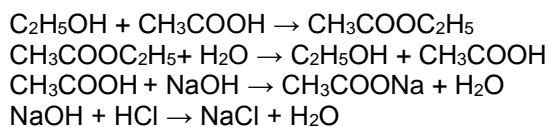
Erlenmayer lombikba ismert töménységű (alkoholtartalmú) alkoholból 50 cm³ –t pipetázunk. Hozzáadunk 50 cm³ felforralt, lehűtött desztillált vizet. Az erlenmayer lombikra visszacsepegtető hűtőt szerelünk és 30 percig vízfürdőn melegítjük, a CO₂ eltávolítása céljából. Lehűtjük a hűtő eltávolítása nélkül (a hűtővel együtt). Levesszük a hűtőt és a lehűtött oldatot c (NaOH) = 0,05mol/dm³ NaOH oldattal mikrobürettából, fenolftalein indikátor jelenlétében, titráljuk színváltozásig. A semlegesített oldathoz a titrálás után még 25 cm³ c (NaOH) = 0,05mol/dm³ NaOH oldatot adunk. Újra rátesszük az erlenmayer lombikra a visszacsepegtető hűtőt, és további 30 percig melegítjük vízfürdőn keresztül. Az oldatot lehűtjük, és a feleslegben levő NaOH-ot c (HCl) = 0,05 mol/ dm³ HCl oldattal titráljuk (semlegesítjük). Vakpróbát is végzünk.

A meghatározás elve:

A finomított alkohol savtartalmának meghatározása a savak, ismert koncentrációjú NaOH oldattal való semlegesítésén alapszik, fenolftalein indikátor jelenlétében.

A finomított alkohol észter-tartalmának meghatározása az észterek NaOH oldattal való hidrolíziséen, alapszik, miközben ekvivalens mennyiségű sav szabadul fel, ami reagál a hozzáadott NaOH-dal. A feleslegben visszamaradt NaOH mennyiségét ismert koncentrációjú HCl oldattal határozzuk meg, titrálással.

Számolás:

A savtartalmat mg CH₃COOH/dm³ 100 % (v/v) etanol –ra számoljuk.

Az észterek mennyiségét mg CH₃COOC₂H₅/dm³100 % (v/v) etanolra adjuk meg.

Az eredmény értékelése:

A finomított etanol minőségéről szóló szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 74/2010 и 70/2011) a savtartalom mg CH₃COOH /dm³ 100 % (v/v) etanol-ban kifejezve::

Minőség	I.	II.	III.
Legfeljebb (maximum)	20	40	60

A finomított etanol minőségéről szóló szabályzat szerint ("Сл. гласник РС", бр. 74/2010 и 70/2011) az észterek mennyisége mg CH₃COOC₂H₅/dm³ 100 % (v/v) etanol-ban kifejezve:

Minőség	I.	II.	III.
Legfeljebb (maximum)	40	60	Nincs meghatározva